

3. Сліпченко А. С. Способи та форми цивільного обороту речей: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2019. 18 с.
4. Гудима М. М. Конститутивне і транслятивне правонабуття в контексті вчення про перехід права власності. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. № 9(31). С. 82–88.
5. Гелич А. О. Об'єкти спадкування за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2011. 18 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МОБІЛЬНОСТІ ДОСЛІДНИКІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА УКРАЇНІ

Кохан В. П.

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
виконуюча обов'язки завідувача відділу правового регулювання структурно-технологічного та регіонального інноваційного розвитку Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України*

Доволі давно в нашій державі спостерігається процес міграції українських дослідників до інших країн в пошуках гідної роботи і оплати праці. Внаслідок російсько-української війни міграція вчених значно зросла, тому цей процес вимагає наукового осмислення. Крім того, у 2022 році були зміни в українському законодавстві в частині реалізації права на академічну мобільність науковців.

Метою цієї роботи є висвітлення права дослідників, наукових працівників як суб'єктів наукової діяльності на академічну мобільність, а також дослідження правової основи мобільності дослідників в Європейському Союзі та Україні.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» [1] академічна мобільність – це можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами (п.2 ст.1 Закону України «Про вищу освіту»). Схоже визначення академічної мобільності надане у Законі України «Про фахову передвищу освіту» [2] (п.1 ч.1 ст. 1): академічна мобільність у фаховій передвищій освіті – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити дослідницьку (мистецьку, спортивну) діяльність в іншому закладі освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами.

Порядок реалізації права на академічну мобільність, затверджений постановою Кабінету міністрів України від 12.08.2015 р. № 579 [3], встановлює, що учасниками академічної мобільності можуть бути:

- здобувачі професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, докторанти денної форми навчання, які беруть участь у програмі академічної мобільності в іноземному або іншому українському закладі освіти (науковій установі);

- працівники за основним місцем роботи українських закладів фахової передвищої, вищої освіти (наукової установи), які беруть участь у програмі академічної мобільності в іноземному або іншому українському закладі освіти (науковій установі);

- студенти і викладачі іноземних закладів освіти, які беруть участь у програмі академічної мобільності в певному українському закладі освіти (науковій установі).

У Європейському Союзі правову основу регулювання мобільності дослідників складають численні документи Болонського процесу, починаючи з 1999 року, першим і основним з яких є Болонська декларація 1999 року [4]. Метою цього процесу спочатку було забезпечення свободи мобільності учасників вищої освіти, передусім, студентів і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, але з часом Болонський процес розповсюдився і на дослідників. Надалі регламентувалися трудові відносини дослідників, у 2005 році були прийняті Європейська хартія дослідників та Кодекс працевлаштування дослідників [5], які встановили принципи і вимоги до прав і обов'язків дослідників та роботодавців та / або спонсорів (наукових організацій, які фінансують) дослідників.

Так, у Європейській хартії дослідників було закріплено принцип «цінності мобільності», згідно з яким роботодавці (спонсори) зобов'язані усвідомлювати цінність географічної, міжгалузевої, міждисциплінарної і віртуальної мобільності, а також цінність мобільності між публічним і приватним сектором, і розглядати мобільність як важливий інструмент збагачення наукових знань і професійного розвитку на будь-якій стадії дослідницької кар'єри [5].

Крім того, зазначені документи містять такі положення щодо мобільності дослідників:

- всі форми мобільності повинні заохочуватися як частина комплексної кадрової політики у сфері досліджень і розробок на національному, регіональному та інституційному рівнях;

- цінність усіх форм мобільності повинна бути повністю визнана в системах оцінювання кар'єри та кар'єрного просування дослідників, таким чином гарантуючи, що досвід мобільності сприяє їхньому професійному розвитку;

- розробка послідовної політики кар'єри та мобільності для дослідників до та з Європейського Союзу з урахуванням ситуації в країнах і регіонах Європи, що розвиваються, щоб нарощування дослідницького потенціалу ЄС не відбувалося за рахунок менш розвинених країн або регіонів Європейського Союзу [5].

Таким чином, Європейський союз зобов'язує роботодавців визнавати досвід мобільності, отриманого дослідником: будь-який досвід мобільності – віртуальної, міжгалузевої або іншої, а також перебування науковця в іншій державі чи організації визнається як цінний внесок у професійний розвиток дослідника [5]. Про важливість академічної мобільності дослідників свідчить і той факт, що у рішенні Ради Європейського Союзу 2021/764 про заснування останньої програми «Горизонт Європа» зазначено про підтримку дослідників у поверненні до країни проживання, як в межах Європейського Союзу, так і за його межами, якщо це виправдано здійснюваними ними дослідженнями [6].

Отже, мобільність дослідників – це практична проблема, тому питання міграції українських та європейських дослідників у сучасних умовах має бути узгоджене не лише на національному, а й на міжнародному, зокрема, європейському рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>.
3. Порядок реалізації права на академічну мобільність: постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text>.
4. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти». Болонья, 19.06.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525#Text.
5. Commission Recommendation of 11 March 2005 on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers. (2005/251/EC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2005/251/oj>.
6. Council Decision (EU) 2021/764 of 10 May 2021 establishing the Specific Programme implementing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation and repealing Decision 2013/743/EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021D0764>.

ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЦІННОСТІ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ломакіна А. А.

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри підприємництва, організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки Українського державного
хіміко-технологічного університету*

Правозастосування завжди займало особливе місце серед елементів механізму правового регулювання та, відповідно, на відміну від дотримання, виконання і використання, має низку специфічних властивостей, які розкривають його зміст, характер, внутрішню структуру, призначення, коло суб'єктів та форму. Максимально повного уявлення про правозастосування можна досягти шляхом комплексного з'ясування значення та цінності правозастосування як форми вияву права, як юридичної категорії, як різновиду юридичної діяльності, як способу управління суспільством, як різновиду індивідуально-правового регулювання та як засобу реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Аксіологія або теорія цінностей була сформована ще в давні часи, але її теоретична основа була закладена наприкінці XIX – на початку XX ст. Зокрема, використання поняття «цінність» в особливому значенні походить від Канта. Цінним в його трактовці виглядає те, що має значення, є дійсно значимим. Вводячи поняття цінності, Кант протиставляє сферу моралі (свободу) сфері природи